

Юлія ГАРАСИМІВ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Надія СЕНЬОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

БУЛІНГ ЯК СУСПІЛЬНА ТА ОСВІТНЯ ПРОБЛЕМА

Однією із гострих проблем нашого соціуму було й залишається цькування (*булінг*). Це «систематичне агресивне переслідування і цькування, залякування із застосуванням фізичної сили з метою примусу або домінування» [1].

Булінгом вважаються різні *варіанти цькування*: глузування, обзивання, погрози, образливі жести або дії, залякування, ігнорування, вимагання, умисне пошкодження майна, удари, щипки, штовхання, підніжки, приниження тощо.

За видами насильства булінг зазвичай поділяють на окремі групи:

- фізичний (цькування проявляється у будь-якій небажаній фізичній поведінці, що має систематичний характер);
- психологічний (знуцання проявляються у впливі на психіку людини);
- економічний (предметом впливу є майно та майнові права потерпілої особи);
- сексуальний (приниження сексуального характеру);
- кібербулінг (здійснюється із використанням інформаційно-комунікативних технологій) [2].

Різні види знущання можуть бути поєднані агресором задля сильнішого впливу. На жаль, кривдник часто залишається непоміченим і непокараним, однак образи для жертви безслідно не зникають. Найпростіше ідентифікувати фізичне насильство. Однак, цей вид булінгу становить менше третини випадків (нанесення ударів, штовхання, підніжки, пошкодження або крадіжка особистих речей жертви та ін.). Найбільш складно визначити психічне знущання (ігнорування, ізоляцію, уникання, виключення), до того ж жертва рідко схильна на нього скаржитися.

У залежності від суб'єкта булінг у закладах освіти може бути двох видів: вчинений здобувачем освіти та вчинений іншими учасниками

освітнього процесу відносно здобувача освіти [3]. Більшість дітей, особливо маленькі, не хочуть розповідати про булінг. Тому батькам чи опікунам необхідно звертати увагу на низку непрямих ознак: поганий настрій дитини, коли вона прокидається, йде до школи та повертається; відмова вчити певний предмет або стабільні погані оцінки в конкретного вчителя; різке погіршення успішності в навчанні тощо. У таких випадках варто обережно ініціювати розмову. Підлітки можуть бути більш відкритими, лише якщо між ними та батьками є довіра.

Дорослим важливо не залишатися осторонь, якщо їхня дитина зазнає булінгу. Вони повинні активно діяти, щоб захистити її права. Перш за все, батьки повинні звернутися до класного керівника, завуча або директора школи. Найкраще написати і зареєструвати офіційну заяву, адже керівництво закладу освіти несе особисту відповідальність за створення безпечного і комфортного середовища для кожної дитини. Паралельно варто звернутися до дитячого психолога. Якщо вчителі та адміністрація не розв'язали проблему, можна написати відповідну заяву до поліції. У крайньому випадку, дитину можна перевести до іншої школи.

Булінг може бути також удома. У сім'ї він більш небезпечний, ніж деінде, оскільки неповнолітні там дуже вразливі. Причини булінгу в родині можуть бути різними, але найчастіше вони пов'язані з агресивною поведінкою батьків, алкоголізмом або наркоманією когось із дорослих, поганими сімейними стосунками.

Зрозуміти, чи є домашнє знуцання непросто. Водночас, наслідки булінгу в сім'ї доволі серйозні (депресія, низька самооцінка, тривога, суїцидальні думки). Педагогам необхідно звертати увагу на тих здобувачів освіти, чий настрій постійно поганий, а самі вони – мляві, безініціативні, нічому не радіють.

Навіть якщо немає ніяких змін у поведінці, вчителю у бесідах з учнями варто періодично звертатися до таких тем:

- 1) що відбувається у житті та стосунках дитини з оточуючими поза домом;
- 2) як говорити «ні», коли пора піти від кривдника або попросити про допомогу.

Важливо також створити для неповнолітніх здобувачів освіти безпечне середовище, де вони можуть відчувати себе підтриманими.

Отже, булінг – це серйозна проблема, яка потребує негайного вирішення. Булінг – це не просто дитяча гра або непорозуміння; це форма насильства, яка може мати далекосяжні негативні наслідки для жертви, кривдника та шкільної спільноти.

Жертви булінгу часто відчувають тривогу, депресію, ізоляцію, низьку самооцінку та проблеми зі здоров'ям. Вони можуть прогулювати школу, мати труднощі в навчанні та втрачати контакт з громадою. У найсерйозніших випадках булінг може призвести до суїцидальних думок і поведінки.

Якщо неповнолітній заявляє, що став жертвою булінгу, дорослі повинні відреагувати так, щоб продемонструвати підтримку та допомогу:

1. *Я тобі вірю.* Це допоможе дитині зрозуміти, що Ви її не судите і що Ви готові її підтримати.
2. *Мені шкода, що з тобою це сталося.* Це допоможе дитині зрозуміти, що Ви переживаєте за неї і співчуваєте їй.
3. *Це не твоя провина.* Це допоможе дитині зрозуміти, що вона не винна у тому, що сталося.
4. *Таке може трапитися з кожним.* Це допоможе дитині зрозуміти, що вона не самотня і що багато дітей стикаються з булінгом.
5. *Добре, що ти сказав мені про це.* Це допоможе дитині зрозуміти, що вона правильно вчинила, звернувшись по допомогу.
6. *Я люблю тебе і постараюся зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека.* Це допоможе дитині відчувати себе в безпеці і з надією подивитись у майбутнє.

Після розмови важливо вжити заходів, щоб припинити булінг.

Список використаних джерел:

1. Булінг. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/s2.pl?Article=3386&action=show> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Ведернікова А. Кримінологічна характеристика видів булінгу в закладах освіти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* 2021. № 3. С. 159–166. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2021/3_2021.pdf#page=159 (дата звернення: 10.10.2024).
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.10.2024).